

de overval op het pakhuis

een verhaal van proloog, getekend door babs de leeuw

de overval op het pakhuis

TWEEDE DRUK 1979

proloog willemstraat 72 eindhoven 040-510236
onder auspiciën van de werkgroep ilona

www.toneelwerkgroepproloog.nl

"De overval op het Pakhuis", is een stripverhaal, getekend door Babs de Leeuw. Het verhaal is overgenomen van het toneelstuk voor kinderen van de hoogste klassen van de basisschool, dat PROLOOG maakte in het seizoen '76-'77. Ook de tekst van deze strip gaat grotendeels terug op de tekst van het toneelstuk, en werd geschreven door Jan Smeets.

Het verhaal speelt zich af in de zestiende eeuw. Het gaat over de strijd, die de beweging van de Wederdopers aanbond tegen de Spaanse onderdrukking en de uitbuiting door de opkomende klasse van "handelskapitalisten".

De beweging van de Wederdopers was in oorsprong een godsdienstige vernieuwingsbeweging, maar onder de druk van de ellendige maatschappelijke omstandigheden van die tijd, werd het een sociale - een revolutionaire beweging. Geïnspireerd door gedeelten uit de bijbel, stelden de Wederdopers het bereiken van de afschaffing van het bezit tot politiek doel, de gemeenschappelijke zorg voor eten en kleding, onderwijs en ziekenverzorging, afschaffing van de private handel, e.d.

De beweging vindt zijn hoogtepunt en zijn einde in de bezetting van de stad Munster, waar voor een korte tijd de idealen van de beweging gerealiseerd werden. Maar tenslotte ging deze heldhaftige poging om te komen tot een betere maatschappij ten onder door het geweld van de legers van de heersende klasse.

de tekenares

de spaanse koning

de bisschop

de koopman

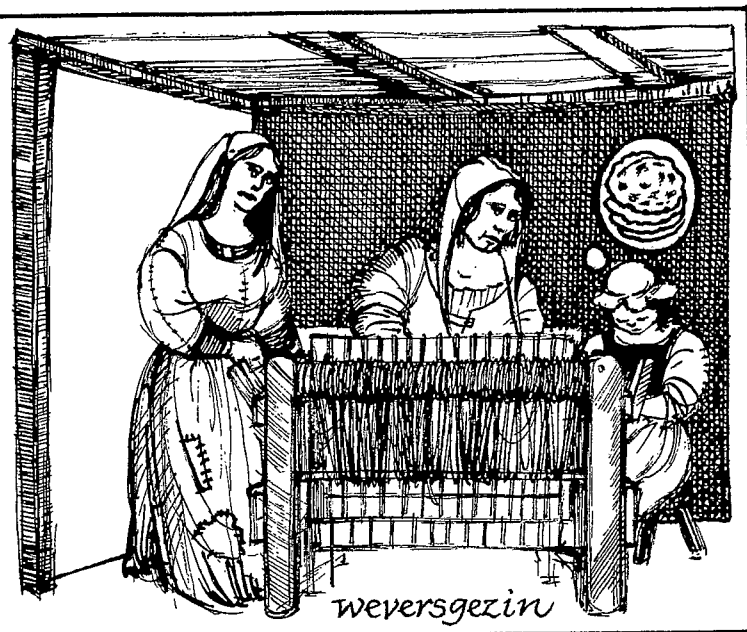

Hoi, lezers. Leuk, dat jullie even naar mijn werk kijken. Ik maak een stripverhaal voor jullie: DE OVERVAL OP HET PAKHUIS. Het is eigenlijk een toneelstuk van PROLOOG. Maar een toneelstuk kun je moeilijk mee naar bed nemen, om onder de dekens te lezen. Dus maak ik er een boekje van. Het verhaal speelt in de 15de eeuw, om precies te zijn tussen 1530 en 1533. Wat zeg je? Is dat de 16de eeuw? Pardon. Gelijk heb je. De ko-

ning van Spanje was toen de baas over ons land. Hij had een dure hofhouding. En hij voerde steeds oorlogen, om zijn gebied te vergroten. Dus had ie veel geld nodig. Daarom liet ie zijn soldaten steeds meer geld ophalen. "Armoede is een deugd in de ogen van God", zei de Kerk tegen de gewone mensen, die niets meer overhielden. Naast de bisschop zit de koopman. Hoe die rijker werd lees je verderop wel.

En dit zijn de gewone mensen uit de 15de, pardon, de 16de eeuw. De meeste mensen in de stad, waarin ons verhaal speelt, verdienen hun brood met weven. Ze werken thuis. Maar ze zijn geen eigen baas ! Het weefgetouw, waaraan ze die mooie wollen stoffen weven, moeten ze huren van de wolkoopman. Die brengt de wol bij de wevers en komt de geweven stoffen weer ophalen, om ze duur te verkopen. De wevers krijgen maar

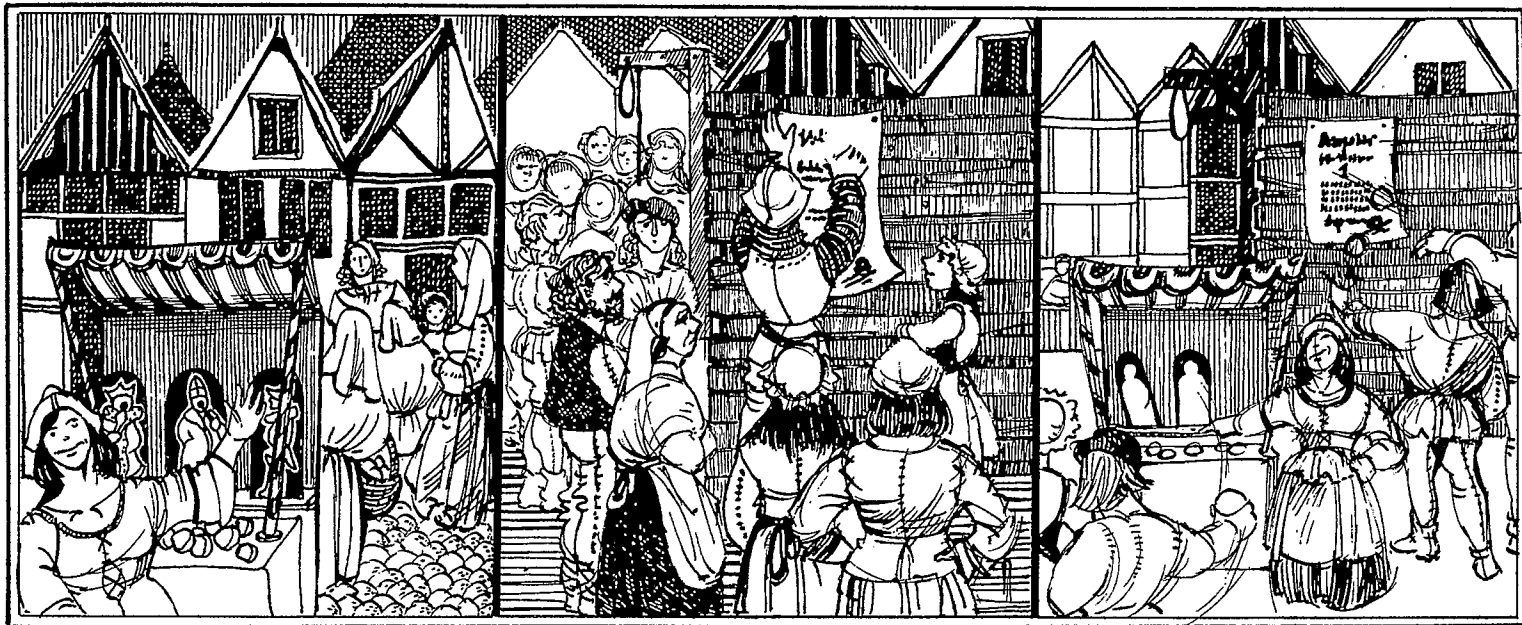

een schamel loontje voor hun werk. Maartje hierboven is in slaap gevallen onder het weven. Ze is van julle leeftijd. Ze moet haar ouders helpen. Al vanaf het eerste licht ratelt het weefgetouw zonder pauze. Dadelijk komt de koopvrouw de stoffen ophalen en dan moet deze lap af zijn. "Wakker worden Maartje", zegt vader, "Nog even. De koopvrouw brengt geld mee en dan kunnen we eten kopen". "Pannekoeken, vader ?"

De lap is juist af, als de koopvrouw binnenkomt. Vader en moeder zijn blij, als de koopvrouw de stoffen goedkeurt. Dan zegt de koopvrouw: "Ik heb een onprettig bericht voor jullie. Het is weer oorlog. Daarom komen er geen wolschepen uit Engeland meer in onze haven. Dit was voorlopig het laatste werk, dat ik voor jullie heb." Vader en moeder schrikken daar erg van. "En waar moeten wij dan van leven, als er geen

werk meer is?" De koopvrouw haalt haar schouders op. "We hebben het allemaal moeilijk". Voor ze weggaat geeft ze moeder een handje vol stuivers, voor het weven van die prachtige stoffen. Vader en moeder kijken bezorgd naar het geld: "Hoelang zullen we daarmee moeten doen. Hoelang gaat die oorlog duren? Dat worden geen pannenkoeken vanavond, Maartje. Ga maar wat meel kopen, dan bakken we een brood."

Als Maartje over de markt gaat, staat daar een kraam, waar je voor een cent ballen kunt gooien. Naar een koning, een bisschop en een Spaanse soldaat. Maar niemand wil gooien. *"We kunnen geen cent missen. Het zijn moeilijke tijden. Als we nu niet zuinig zijn, verhongeren we straks"*. Er komt een soldaat de markt op, die plakaten aan de muren hangt. Daarop staat, dat de koning weer meer belasting nodig heeft. De

mensen op de markt worden zo kwaad, dat ze tegen de vrouw van de ballenkraam zeggen: *"Geef mij maar drie ballen, dan zal ik die koning eens flink raken."* Ze hoeven maar een halve cent te betalen, want Griet, de vrouw van de ballenkraam is ook woedend. *"Jij een keer?"*, vraagt Griet aan Maartje. Maar Maartje zegt dat ze geen geld heeft. Ze heeft voor de stui- vers van haar moeder maar 'n half zakje meel gekre-

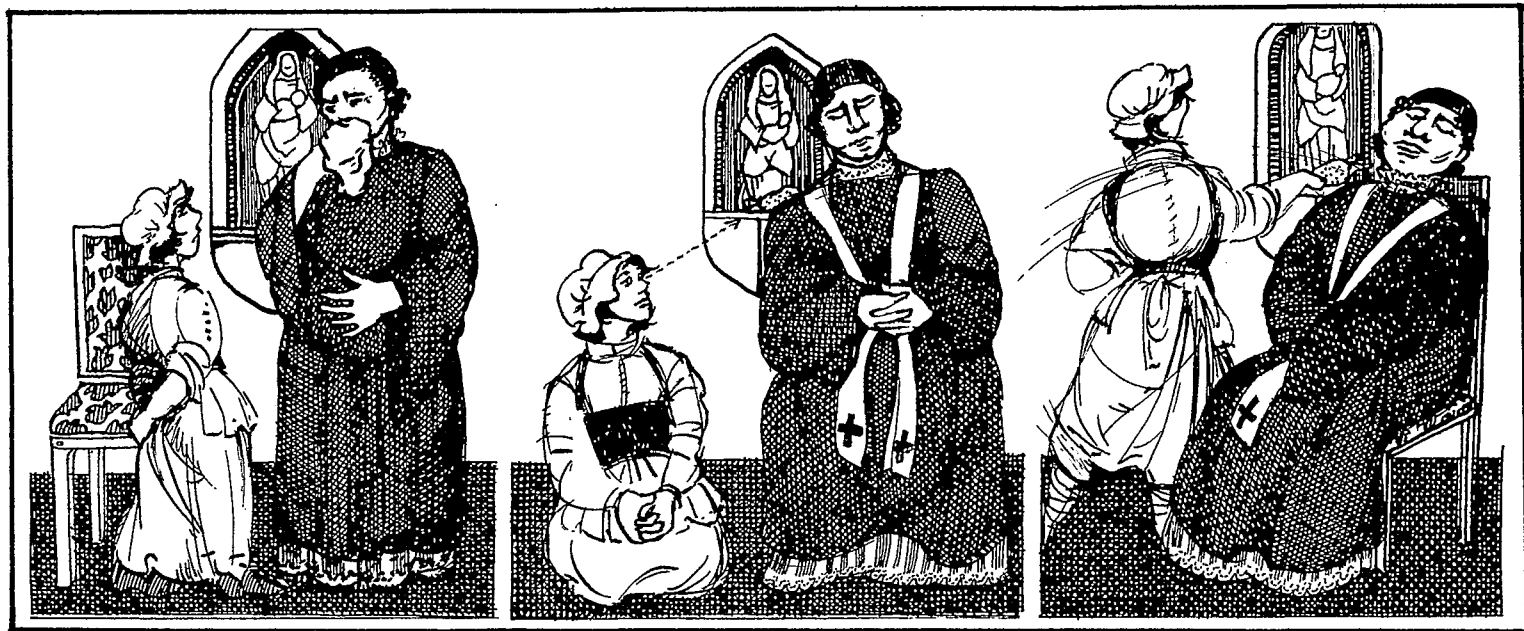
gen. Het meel is weer duurder geworden. "Jij mag voor
niks," zegt Griet. "Gooi die soldaat maar omver". Als
Maartje in één zwaai de soldaat omverkegelt, staat er
plotseling een echte soldaat pal achter haar. Ze
schrikt zich rot. Maar Griet schiet toe: "Hé, bink.
Wil jij je krachten eens beproeven in mijn tent?"
Claes, de man van Griet, heeft de drie poppen vlug
veranderd in drie konijnen. De soldaat voelt zich een

hele held, als ie de drie konijnen omver heeft ge-
gooid. "Kom hier, flinke vent, dan krijg jij een
zoen van Griet". Griet wijst Maartje de worst, die
aan de riem van de soldaat hangt. "Snij 'm er vlug
af, dan hebben jullie thuis wat te eten", sist ze
tussen haar tanden. Als Maartje de worst te pakken
heeft, juichen de omstanders. De soldaat denkt, dat
ze voor hem juichen en gaat apetrots de markt af.

"Is het meel alweer duurder ? Waar moet dat naar toe ?", zegt moeder, als Maartje thuis komt met het halve zakje. Dan laat Maartje de worst zien. Eerst krijgt ze flink op haar kop, omdat ze gestolen heeft. Maar als vader hoort dat de worst van een soldaat geweest is en hoe Maartje 'm te pakken gekregen heeft, is ie best trots op Maartje. Dan klinken er laarzen op het stoepje. "Vlug in de bedstee. Die komen voor die worst.

En neem ook de beurs mee." Er komt een soldaat binnen. Hij komt niet voor de worst, maar voor de nieuwe belasting. "Wij hebben geen geld", zegt vader. Maar de soldaat doorzoekt het hele huis. Hij ruikt de bedstee open en vindt de beurs...leeg ! "Caramba". Dan kijkt ie naar Maartje. Dat meisje heeft flink kiespijn, denkt ie. Maar als de soldaat weg is, komen er blinkende stuivers uit Maartjes dikke wang.

Ze hebben de worst opgepeuzeld en nog lang gelachen om die domme soldaat. Maar moeder had gezegd, dat Maartje haar diefstal toch maar moest gaan biechten. Als Maartje bij de pater komt, zit die stevig te bunkeren. Hij legt zijn kippepoot aan de voet van het Mariabeeld en vraagt Maartje wat ze gedaan heeft. "Gestolen? Maartje toch! Je kunt nog beter van de honger sterven, dan Gods geboden overtreden." zegt de

pater. Maar Maartje denkt: dat kun je makkelijk zeggen als je kippetjes zit te kluiven. "Stelen is zonde en dat wordt zwaar gestraft in de hel. Als je vader twee stuivers betaald aan de Kerk, kan die zonde wel vergeven worden." Maartje moet nog een lied meezingen als boetedoening. Maar onder het zingen valt de pater in een diepe slaap. Als hij wakker wordt, is Maartje weg. En de kippepoot ook.

Het waren rampzalige tijden, wanneer er geen wolscheppen naar de stad kwamen. Alle wevers en hun gezinnen zaten dan zonder werk en dus zonder inkomen. Dat betekende, dat zo'n hele stad honger leed. Nu ja, bijna de hele stad. De kooplieden en de geestelijken en de burgemeester enzo, die hadden op het een en ander gerekend en hadden een voorraadkeldertje voor slechte tijden. Tegenwoordig hoeven de gewone mensen niet

om te komen van de honger, als ze geen werk hebben. Ze krijgen dan W.W.; dat is geld, dat alle mensen, die werken, opzij leggen om de mensen te helpen, die geen werk meer hebben of geen werk kunnen vinden. Maar verder lijkt die werkloosheid van toen wel een beetje op die van nu: ook toen voelden werklozen zich totaal nutteloos en overbodig. Je zit de hele dag duimen te draaien, terwijl je best wilt werken.

Op de markt vindt Maartje haar vriend Hannes. Een slungel, die niks durft. Maar verder valt ie best mee. Als ze over de markt lopen, zien ze dat Griet vandaag poppenkast speelt. "HET SPEL VAN 'T KOREN" staat er op de kast geschilderd. Griet laat een mooie pop zien, met goudgeel haar en een korenbloem in de hand. De pop zegt: "Ik ben het goudgeel koren. Ik kom naar deze stad om voor iedereen brood te worden en bier en

meel voor pannenkoeken. Maar de graankoopman zet me gevangen in zijn pakhuis". Dan komt er een pop te voorschijn, die iedereen herkent: Alexander, graankoopman hier in de stad. Hij duwt het koren achter de tralies van het pakhuis en zegt vals: "Niemand weet dat mijn pakhuis vol goudgeel koren ligt. Daar hebben die hongerlijers niets mee te maken. Dat is mijn geheim..."

"Hoor je dat, Hannes. De koopman heeft nog graan genoeg. Zullen we 'm wat gaan vragen". Voordat Hannes kan zeggen, dat ie dat niet durft, is Maartje al op weg en moet ie hard hollen om haar in te halen. Als de koopman open doet en hoort waar de kinderen voor komen wordt ie kwaad: "Ik heb geen graan in het pakhuys. En zeker niet voor bedelaartjes. Maak dat je wegkomt." Maartje en Hannes gaan teleurgesteld naar

de markt terug. "Ik geloof er niks van, Hannes, dat ie geen graan heeft. Anders zou ie niet zo kwaad worden, wanneer wij om graan vragen". Hannes haalt zijn schouders op: "Ik zal wel een grote blauwe plek krijgen op mijn bil van die trap. De rotvent. We hadden nooit bij het poppenspel weg moeten lopen. Nu hebben we geen graan gekregen en zijn we ook nog de draad van het verhaal kwijt." Maar dat viel wel mee.

"4 spel van '4 koren"

"4 spel van '4 koren"

"4 spel van '4 koren"

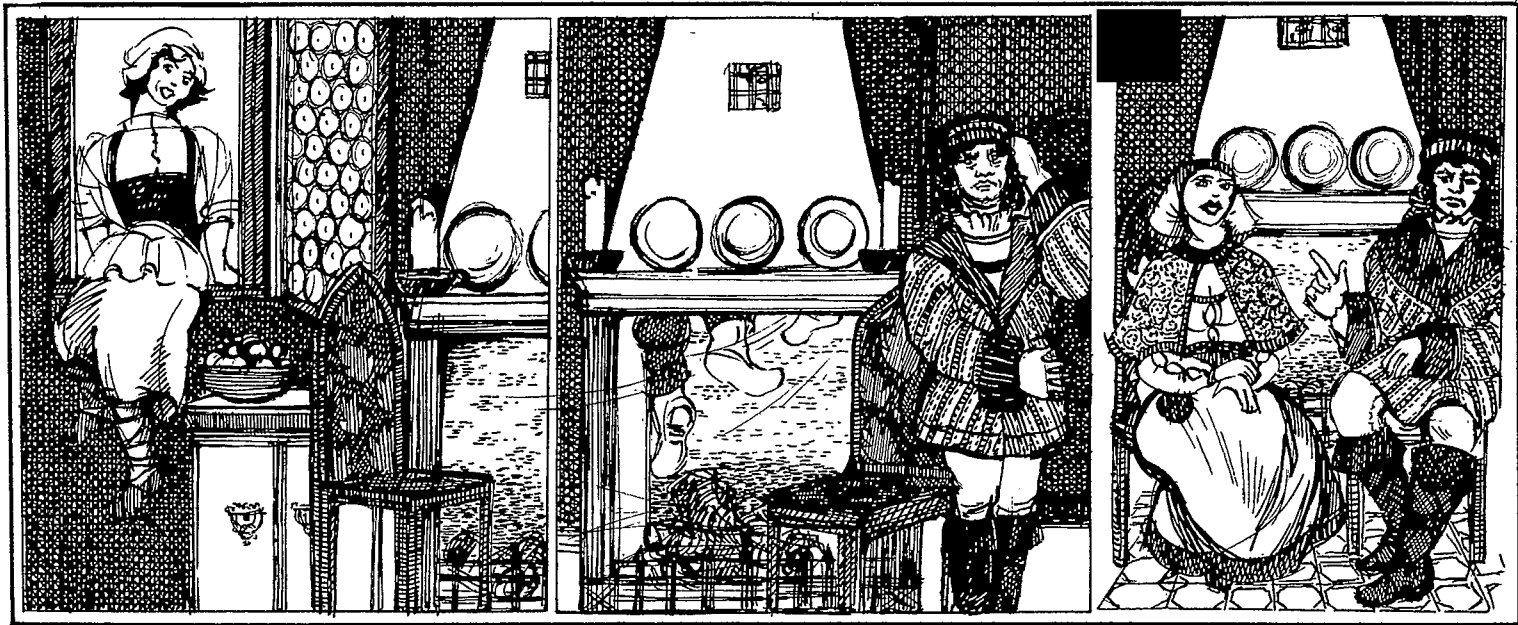
In de poppenkast is de koopman juist in gesprek met de wolkoopvrouw. Hij is aan 't uitleggen, waarom ie zijn graanvoorraad niet verkoopt: "Nu hebben ze honger en betalen ze drie stuivers voor een zakje graan, maar straks hebben ze nog veel meer honger en betalen ze graag tien stuivers of meer voor hetzelfde zakje. Dus wordt ik schatrijk door niets doen en afwachten". Dan komt er een arm vrouwtje aan Alexander vragen,

of ze wat graan mag kopen, omdat haar kinderen honger hebben. Alexander zegt, dat ie geen graan heeft. Als het vrouwtje naar het koren wijst, dat zo treurig achter de tralies zit, wordt Alexander woedend en slaat ie het vrouwtje. Dat wordt Hannes te veel: "Gemene schurk. Eerst mijn bil blauw schoppen en dan dat vrouwtje slaan..." En hij geeft de pop van de koopman een flinke optater.

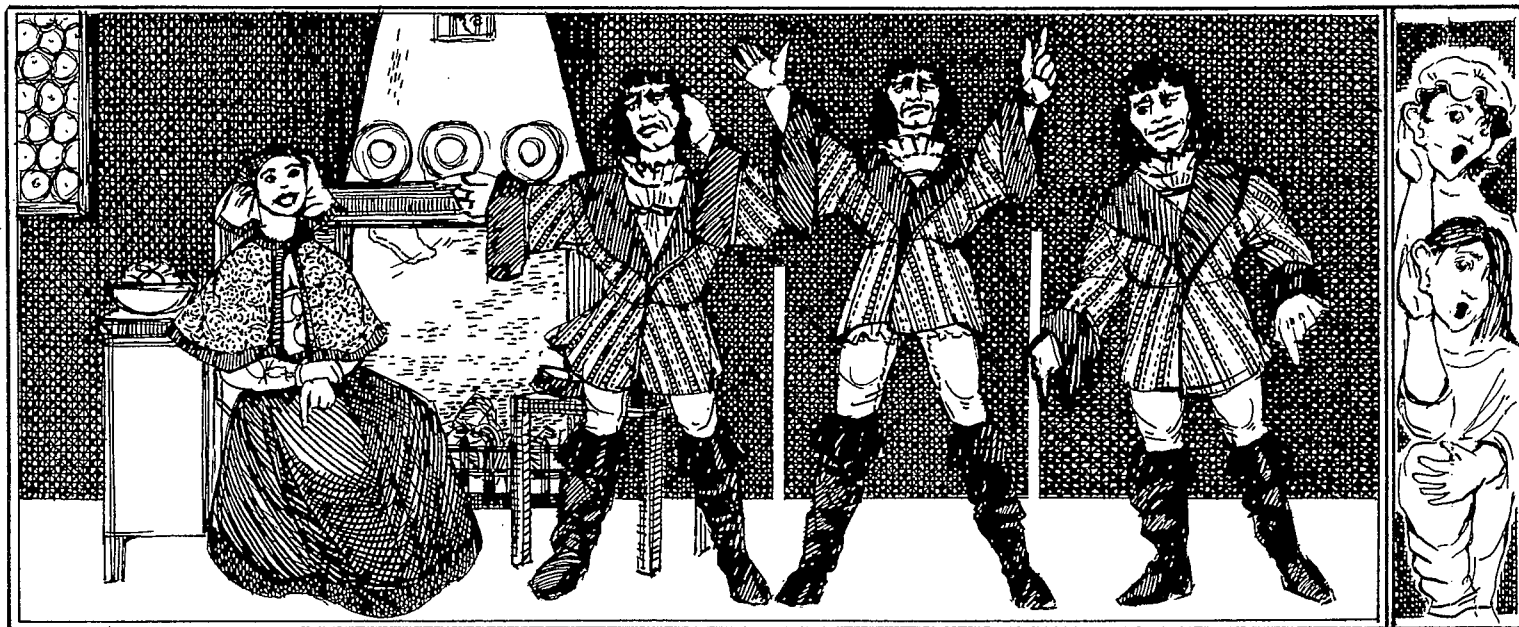
De poppenkast is voorbij. Claes breekt de kraam af. Hannes en Maartje blijven wat praten met Griet. Maartje zegt: "Ik vind het gemeen, Griet. De hele stad lijdt honger en het pakhuis ligt vol met graan." Griet geeft Maartje gelijk: "Het zal niet zo lang meer duren, of alle hongerige mensen in onze stad vinden dat, en dan zul je eens zien, wat er gebeurt. Dan jagen we alle kooplieden de stad uit. Dan orga-

niseren we het zo, dat iedereen, die werkt, te eten krijgt en kleren en een huis. De wever krijgt brood, omdat ie voor de anderen kleren weeft en de bakker krijgt een jas, omdat ie voor de anderen brood bakt en de voerman krijgt brood en een jas, omdat ie het voedsel en de kleding brengt naar de mensen, die het nodig hebben." Dat was een goed plan van Griet, in de 15de eeuw. En het is nog steeds een goed plan.

Maartje en Hannes lopen langs het huis van de koopman. Er staat een raam open. Maartje klimt stiekum naar binnen. *"Wat een mooie spullen heeft de koopman"*. Hannes is bang en zegt, dat Maartje terug moet komen. Maar als Maartje zegt, dat er lekkere dingen op een schaal liggen, wordt Hannes ook nieuwsgierig. Als hij in de kamer staat, horen ze de stem van de koopman. Ze weten niets beters te doen, dan zich te ver-

stoppen in de schouw. Koopman Alexander komt binnen, in gezelschap van de wolkoopvrouw. De kinderen doen het schuifje van de schouw een beetje open. Zo kunnen ze alles zien en horen, wat er in de kamer gebeurt. *"Ze hebben me op mijn hoofd geslagen, Frederike. Ik stond vanochtend op de markt en ineens stond dat gepeupel rond mijn kraam. Ze scholden me uit en sloegen me en namen me mijn graan af..."*

"Je bent ook veel te duur met je graan", zegt mevrouw Frederike. "Ik verkoop mijn graan zo duur als ik dat wil". Dan begint de koopman te fluisteren en vertelt ie mevrouw Frederike, dat er Wederdopers in de stad zijn. "Die willen Gods Rijk op aarde brengen. Iedereen moet gelijk worden. De rijken moeten hun bezit maar uitdelen aan de armen. En ze loeren ook op jouw spullen, Frederike. Op jouw geld, jouw wol, jouw

weefgetouwen; alles moet je weggeven". De koopman maakt zich goed kwaad, terwijl hij dit allemaal zegt. "Er is veel armoede in de stad. Daarom luisteren de mensen graag naar die Wederdopers. Maar ik zal ze hebben. Ze komen vanavond bijeen in het bos. Met witte tekens geven ze de weg aan naar de plaats van samenkomst. Ik heb de Spanjaarden getipt; die gaan er achteraan. Morgen hangen die ketters aan de galg ! "

"Het is hier koud, Alexander". De koopman roept de meid en zegt haar, dat ze de haard aan moet maken. Maartje en Hannes zitten als ratten in de val. Als ze uit de schouw komen zijn ze erbij en als ze blijven zitten, worden ze levend geroosterd. Maar Hannes weet raad. Als de koopman weer woedend uitvalt tegen de Wederdopers, pist Hannes de houtblokken nat. De koopman zegt: "Die twee van de poppenkast zijn de

ergsten ! Die moesten ze levend villen." De meid komt terug uit de keuken met een kaars en wil de haard aansteken. "Het hout is nat mijnheer, ik kan het vuur zo niet aankrijgen." "Laat maar, Carlijn," zegt de koopman. "We gaan wel naar hiernaast, daar is het warm. Maar laat voortaan het raam niet meer open staan. Er lopen teveel mensen in deze stad rond, die graag eens hier binnen zouden willen sluipen..."

De kinderen slaan een zucht van verlichting, als ze weer alleen in de kamer zijn. Hannes wil zo snel mogelijk naar buiten, maar Maartje haalt eerst zo'n lekker stuk gerookte spek uit de schouw. Als Maartje vraagt of ie ook 'n stukje lust, weet Hannes niet meer, wat ie het eerste wil: vluchten of een stuk spek. Als ze staan te smikkelen, zegt Maartje ineens: "Hannes. Die Wederdopers, waar de koopman het over

had, dat zijn Griet en Claes. Ze willen Griet en haar man ophangen !" Hannes verslikt zich in zijn stuk spek. "Stil, joh. Schreeuw niet zo. Dadelijk zijn we er nog bij". Maar Maartje is al uit het raam geklommen. "We moeten Griet en Claes gaan waarschuwen. Vlug, want anders is het te laat". Ze hollen naar de markt, maar van Griet en Claes is daar geen spoor meer. Alle kraampjes zijn afgebroken. Iedereen is al naar huis.

Maartje en Hannes zijn toen maar naar het bos gegaan. Ze volgen nu de tekens, die leiden naar de plaats, waar de Wederdopers samen zullen komen. "Ik verleg de tekens, Hannes. Dan lopen die Spaanse soldaten verkeerd. Ik stuur ze gewoon naar de andere kant van het bos." Een half uurtje later horen ze de Spaanse soldaten aankomen. "Het lukt, Hannes. Ze gaan de verkeerde kant uit". Als ze voorbij zijn, legt Maartje

De tekens weer goed. "Nu maar wachten tot de Wederdopers komen." Het is doodstil in het bos. "Denk je dat dat kan, Maartje, alles delen? De koopman en mevrouw Frederike doen zeker niet mee." Maartje zegt, dat ze dat ook niet precies weet. Ze kruipt dicht tegen Hannes aan en valt in slaap met haar hoofd op z'n schouder. Hannes probeert stoer wakker te blijven. Maar erg lang lukt 'm dat niet...

Er komt een groepje mensen door het donkere bos naar de plaats waar de kinderen zitten te slapen. Als ze vlak bij de kinderen zijn, steken ze een fakkel aan en beginnen ze te graven. *"Weet je zeker, dat dit de goede plek is?"* Haastig en zwijgend graven ze verder. Dan stoten ze op iets hards. *"We zitten goed."* Uit het gat in de grond komt een groot pak naar boven. De doek, die er om heen gewikkeld is, wordt te-

ruggeslagen. Dan blinken er geweren in het schijnsel van de fakkel. *"Nu kunnen ze ons niets meer maken",* zegt er een. *"We kunnen er anders nog maar weinig mee; het kruid ligt nog bij de smid in de stad."* *"Waar is Mathijs?"*, vraagt een van de gravers. Een vrouw antwoordt: *"Die komt later. Die is aan 't onderzoeken, hoeveel wachten er bij het pakhuis staan"*. Op dat moment worden Hannes en Maartje wakker...

"Hoi, Griet, hoi, Claes", roept Maartje. De Wederdopers schrikken zich wezenloos. Zijn ze verraden? Dan zien ze dat het Hannes en Maartje zijn. "Wat doen jullie midden in de nacht in het bos?" Maartje en Hannes vertellen trots wat ze bij de koopman gehoord hebben en hoe ze de Spaanse soldaten de verkeerde kant op gestuurd hebben. "Goed werk, jongens," zeggen de Wederdopers. Dan vraagt Maartje eigenwijs: "En

wat doen jullie in het midden van de nacht in het donkere bos?" De Wederdopers vertellen, dat ze van plan zijn om morgen het graanpakhuis te overvallen. "Het graan, dat daar ligt, gaan we uitdelen aan alle hongerige mensen in de stad". Ondertussen delen ze het weinige brood, dat ze hebben met de kinderen. Die zijn blij, dat ze de gerookte spek hebben om hun vrienden mee te trakteren. Dan horen ze in de verte: "Caramba".

Iedereen duikt de struiken in. Het zijn de soldaten, die onverrichter zake terug naar de kazerne gaan. Ze zijn goed kwaad. Van de andere kant komt Mathijs het bospad aflopen. Die zou wat later komen en loopt nu recht in de armen van de soldaten. De Wederdopers in de struiken kunnen niets doen, om te verhinderen dat Mathijs gepakt wordt. De geweren werken niet zonder kruid. Ze blijven verslagen achter in het bos.

"Wat gaan ze nu doen met Mathijs ?", vraagt Maartje. Niemand antwoordt. Na een lange stilte vraagt Hannes: "Gaaf de overval op het pakhuis nu nog door ?" Hilde, de vrouw van Mathijs, zegt tussen haar tranen door: "Twist nu". "Dan hebben we iemand anders nodig die de wacht bij het pakhuis bespioneert", zegt Griet. De kinderen zeggen, dat zij dat wel willen doen. "We gaan daar gewoon wat spelen. Niemand verdenkt ons".

Als het langzaam dag wordt, horen ze de doodstrommen in de stad. Mathijs wordt naar de galg geleid. "Kunnen we dan niks doen?", snikt Maartje. "Het enige, wat we kunnen doen, is doorgaan met ons plan. Mathijs kunnen ze vermoorden, maar wat hij denkt blijft leven. Daar zorgen wij voor...", zegt Hilde dapper. Dan moet ze onbedaarlijk huilen, want ze houdt erg van Mathijs. De anderen staan er wat hulpeloos bij.

Misschien hebben jullie wel eens verhalen gehoord van jullie ouders over de Tweede Wereldoorlog. Toen gebeurden er ook zulke dingen. De Duitsers schoten bijvoorbeeld wel eens gevangengenomen verzetsstrijders dood, om de anderen af te schrikken en te ontmoedigen. Maar de anderen gingen dan juist door. De moord op hun kameraad maakte hen nog eens duidelijk, hoe nodig het was om voor de vrijheid te blijven vechten.

"Daar staat ie. Wat moeten we doen ?" "We lopen er gewoon langs en dan doe ik net of ik m'n voet verstuik en dat ik niet verder kan. En dan maken we een praatje." Maartje speelt het zo goed, dat de soldaat medelijden krijgt. "Hebt u een glaasje water voor dat meisje ?" Hannes moet het drie keer herhalen voor de soldaat het snapt. "No aqua...no beber...no comer". De soldaat vertelt, dat ie vreselijke honger heeft.

"Komen ze jou dan niet aflossen ? Waar zijn al die andere soldaten ?" De soldaat vertelt, dat er maar vier soldaten in de stad zijn. Drie liggen er te slapen en hijzelf staat op wacht. De rest van het regiment is naar een andere stad gestuurd, waar een opstand uitgebroken is. "En otro cuidado. Grande revuelta...revolucion...boem,boem..." De soldaten zijn naar die stad toe gestuurd om de opstand te stoppen.

De soldaat heeft het warm en zet zijn helm af. "Wat 'n mooie helm hebt u", zegt Maartje. "Casco...bueno casco". Dan doet de soldaat voor, waar de helm toe dient. (Alsof de kinderen dat niet weten.) Hij zet 'm op en geeft zichzelf een klap op z'n kop. Niks aan de hand. Dan zet ie de helm af en geeft zichzelf een klap op z'n kop en speelt of ie in elkaar zakt. "Comprendo?" En of de kinderen dat begrepen hebben. Het

brenkt Maartje tenminste op een goed idee: "Hé Hannes. Als we vanavond het pakhuis overvallen, vragen we die soldaat of ie even zijn helm af kan zetten en dan kunnen we 'm mooi op zijn bolletje tikken." Terwijl ze nog nalachen over dat idee, worden ze plotseling overvallen door gemaskerde mannen. Die gooien een zak over Maartjes hoofd en boeien haar. Maar Hannes krijgen ze niet zo vlug te pakken.

De gemaskerde mannen brengen Maartje naar het huis van...de koopman. Ook de burgemeester is daar. De koopman gaat als een dulle te keer: "Vertel ons maar alles wat je weet, meisje. Wat zijn ze van plan, die fraaie vrienden van je...Oh, je bent je tongetje verloren? Daar weten we wel raad mee. Niet, Burgemeester? Pas maar op, jij, dat het met jou niet zo afloopt, als met die misdadiger die gisteren gehangen

is." Maartje wordt kwaad en moet huilen tegelijk: "Mathijs was geen misdadiger." "Je kent die man dus? Dan ken je de anderen ook... Vooruit, zeg op. Wat zijn ze van plan?" Dan klinkt er buiten op straat groot rumoer en Carlijn, de meid, komt binnen. "Mee-ster, het graanpakhuis wordt bestormd." De koopman trekt bleek weg: "Vlug, Carlijn, roep alle knechten, vlug..." "Die zijn op de markt en helpen mee..."

Dan beveelt de koopman: "Haal olie en vuur. We sluiten door een achterdeur het pakhuis binnen en steken al het graan in brand. Het mag niet in handen vallen van dat tuig." Maar daar doet Carlijn niet aan mee: "In brand steken, meester, terwijl de hele stad honger lijdt? Dat is zonde voor God." De burgemeester heeft een plan: "Als we eens kleine hoeveelheden van het graan uitdeelden en ik houd een kalmerende toe-

spraak?" Daar moet Carlijn hartelijk om lachen. De mensen op de markt zijn allang begonnen met de uitdeling. Er wordt op de voordeur van het koopmanshuis gebonsd. De koopman ziet de ernst van de situatie in en trekt de burgemeester mee: "We moeten vluchten, nu het nog kan". Als bange hazen verlaten ze het huis aan de achterkant. Carlijn maakt Maartje los en samen gaan ze de straat op, naar de markt.

De poorten van het pakhuis staan wagewijd open. Mensen stromen naar buiten met ieder een zak graan op de schouders. Ze zijn blij. Na weken hebben ze weer volop te eten. Griet staat bij de deur en controleert of iedereen evenveel neemt. Met een karretje worden de zakken gebracht naar de mensen, die ze zelf niet af kunnen halen. "Ha, Maartje. Het is gelukt meid. We wilden het pakhuis overvallen en we kregen de hele

stad in handen. Alle vier de soldaten zijn uitgeschaakeld." Maartje heeft haast: "Waar is Hannes?" Griet stuurt haar naar het stadhuis. Daar ziet Maartje, hoe de gevangenis leegstroomt. Overal hoort Maartje mensen lachen. "We zullen geen maanden meer vast hoeven zitten, omdat we zeggen wat we denken. Of omdat we een appel stelen voor onze hongerige kinderen." Maartje wil verder: "Waar is Hannes?"

Bij de kazerne worden wapens uitgedeeld. "Jij ook, vrouw. Als we de stad vrij willen houden, zullen we allemaal de wapens op moeten nemen." Maar de vrouw zegt: "Maar Joris, ik ben niet zo'n vechter, wat moet ik met zo'n ding?" Haar man dringt aan: "Dat ding is de enige zekerheid, die je hebt, dat je ook vrij blijft. Als je niet voor je vrijheid vecht, ben je 'm zo kwijt." Maartje vraagt aan de man, of ie

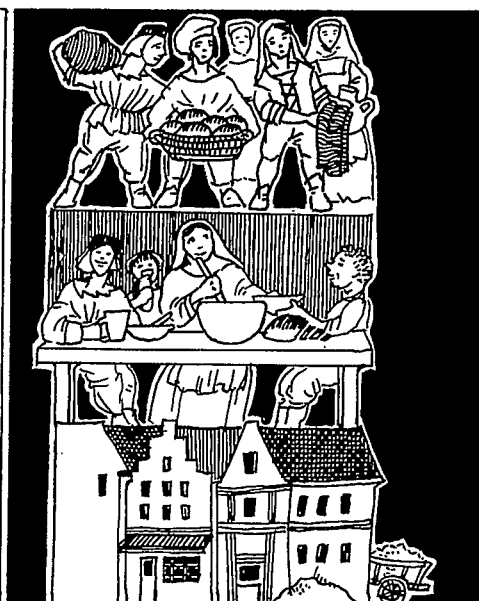
Hannes gezien heeft. De man stuurt haar naar de muur. Langs de muur lopen gewapende mannen, geen soldaten, maar wevers. Ook de vader van Maartje is erbij. "Hé, dochter. Waar heb je gezeten? Je bent de hele nacht niet thuis geweest. Je moeder en ik zijn erg..." Maar Maartje heeft geen tijd voor zedepreken. In de verte ziet ze haar vriend. "Hannes!" Hannes komt aanhollen: "Maartje, de truc met de helm is gelukt. En hoe..."

De mensen dragen zakken graan naar de molenaar. "Maal dit graan voor ons, molenaar, dan kunnen wij brood bakken." Maar de molenaar vraagt hoeveel de mensen hem betalen. "Jij krijgt eten en kleding, zoals iedereen, die werkt." Maar de molenaar wil geld. Hij zegt dat de molen van hem is; dat ie geen eten en kleding van hen nodig heeft. Hij wil geld en als ie geen geld krijgt, dan wordt er niet gemalen. "In deze stad is

voortaan alles van iedereen, molenaar. Ook jouw molen," zegt een van de mensen en dan beginnen de anderen te zingen:

"Het is onze taak om te spinnen en weven,
en zo kleden wij iedereen voor de kou.
Daarom hebben wij recht op eten en drinken
en als we dat niet krijgen, nemen we 't van jou."
Ze zetten de molenaar opzij en gaan zelf aan't werk.

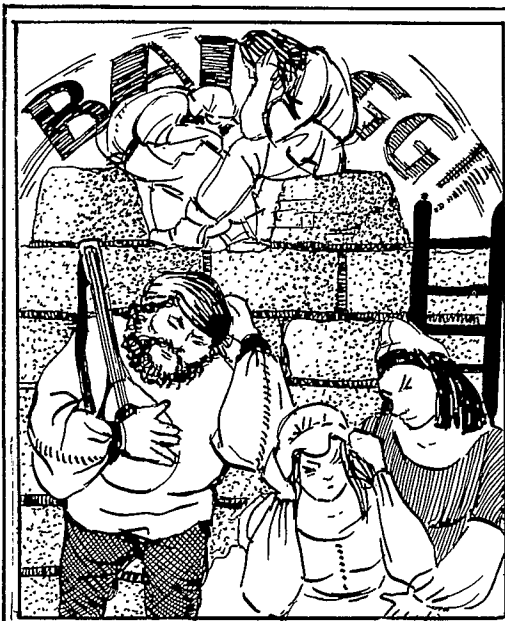
Een kwartiertje later gaan de eersten met zakken meel naar de bakker. Ze vragen hem, of ie brood van het meel wil bakken. *"Hoeveel betalen jullie?"*, vraagt de bakker. Ze zeggen, dat ie eten en kleding krijgt, zoals iedereen die werkt. Maar de bakker wil geld. Hij zegt dat de ovens van hem zijn. Maar ook aan de bakker wordt duidelijk gemaakt, dat die tijd voorbij is. En ze zingen het lied: *"...en als we het niet krij-*

gen, dan nemen we 't van jou !" Maar de bakker kiest eieren voor zijn geld. *"Goed, goed, ik doe al mee..."* Dan duurt het niet lang meer of de eerste broden komen uit de oven. De eerste broden, gebakken in de vrije stad. *"Lijkt het maar, of smaakt dit brood veel beter?"* Natuurlijk smaakt het beter. Ook al is het gemaakt volgens het zelfde recept als vroeger. Wat je proeft is de vrijheid.

Het is nu vele weken later. Maartje en Hannes zitten op de muur. Ze hebben de wacht. Buiten de stad ligt een huurlingenleger van de bisschop en van een aantal kooplieden, die tijdig wisten te vluchten. Ze willen de stad terug. Ze willen de gewone mensen weer aan het werk zetten voor hún profijt. Maartje is moe; ze zit wat te dommelen op de muur. Ze heeft de hele nacht verbanden uitgewassen in het ziekenhuis. Fris werkje.

Griet en Carlijn komen eten brengen. Die zijn ook goed moe. En ze hebben niet zo'n best humeur: er zijn vannacht weer twee gewonden overleden in het ziekenhuis. Hoe lang gaat het allemaal duren? En hoe gaat het aflopen? Maar de treurige stemming verdwijnt, als Claes er aan komt. Die heeft een nieuw lied gemaakt. "*Een bemoedigingslied*". Hij zingt het voor en de anderen zingen het na. De moed komt langzaam terug.

Het vrolijke lied wordt overstemd door een verschrikkelijke knal. De vijand heeft zijn kanonnen weer in stelling gebracht. "Barbaren", zegt Claes, "Beginnen ze midden in mijn nieuwe lied te schieten". Hannes klimt op de muur: "Ze zijn nog te veraf om onze muur te kunnen raken. Breng onze kanonnen in stelling. Die staan hoger, dus kunnen ze verder komen." Waar haalt dat jong die wijsheid vandaan, denkt Claes. Hij

gaat helpen bij de kanonnen. Die worden heel sekuur ingesteld, want veel kogels hebben de verdedigers niet meer. Elke kogel moet raak zijn. Daar gaat de eerste kanon af en het is ...raak ! De vijand moet terug. De volgende gaat af...raak ! Van plezier gaan de verdedigers verder met het lied, dat ze aan't zingen waren: "Ben je vergeten, waarvoor we vechten. We hebben de stad, straks misschien heel het land..."

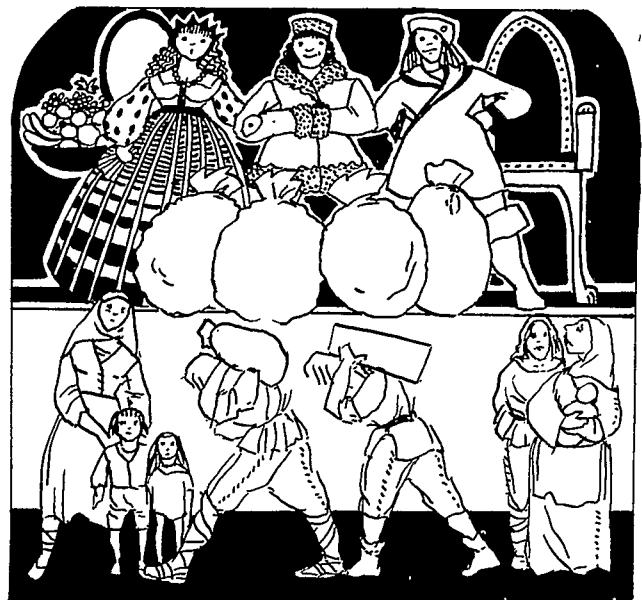
"Het lijkt wel of de vijand kogels teveel heeft. Moet je hier voor de muur op de grond kijken. Daar liggen er wel tien, vijftien..." Maartje krijgt een idee. Ze pakt een ladder en klimt naar beneden aan de buitenkant van de muur. Ze rolt zo'n zware kogel in haar schort en sjouwt 'm naar de ladder. "Zou je niet eens meehelpen?" Hannes schiet toe en binnen de kortste keren hebben ze meer dan twintig kogels de stad in

gesjord. Als ze zo aan 't werk zijn, komt er een bekend gezicht over de muur loeren. "Ssst", zegt Hannes, "Hij heeft ons nog niet gezien. Ga vlug de anderen roepen, dan hou ik 'm wel even bezig." Maartje rent de muur langs om de anderen te waarschuwen en Hannes drukt zich tegen de muur, om niet gezien te worden. "Een ladder, dat treft", zegt de koopman en hij trekt zich met moeite over de muur.

Maar als de koopman zijn voet op de bovenste tree van de ladder wil zetten, trekt Hannes de ladder weg en Alexander valt. *"Waar heb je al die tijd gezeten? We dachten, dat je allang de stad uit was."* De koopman klaagt, dat ie het zo slecht gehad heeft. Hij heeft zich drie maanden schuil gehouden in de voorraadkelder van de pater. Worst en spek heeft ie gegeten en nooit eens een warme maaltijd. Maar Griet

zeft: *"Wat is ie dik geworden."* Ze slaat 'm op zijn buik en die rinkelt. Dan trekt ze zijn jas open en uit zijn hemd valt een stroom blinkende munten en sierraden. *"Zo, dat wilde je buiten de stad smokkelen. Daar kan de hele stad nog maanden van leven."* Ze kleden de koopman tot op zijn hemd uit en nemen de sieraden en het geld en de mooie kleren mee terug naar de stad. De koopman blijft achter, in zijn hemd.

EN LEEFDEN ZE NOG LANG EN GELUKKIG?.....

Het is niet zo best afgelopen met de stad. Met behulp van de rijken uit andere steden en het leger van de Spaanse koning hebben de kooplieden en de bisschop de stad terug veroverd. Geen happy-end. Het is dan ook geen sprookje, maar geschiedenis. En als het goed afgelopen was voor de Wederdopers in de stad van Maartje en Hannes en in de andere steden, dan had onze wereld er nu heel anders uitgezien. Dan waren er

nu geen rijken en armen meer geweest, geen bazen en knechten... Toen de stad zich moest overgeven, werden de Wederdopers gevangengenomen en opgehangen. En daarna keerde de oude situatie terug: de arme wevers werden weer aan het werk gezet om de rijke kooplieden rijker te maken. En als er een oorlog uitbrak, of een crisis, dan waren zij het die werkloos werden of omkwamen van de honger.

Toen de stad gevallen was, was een van de eersten, die triomfantelijk de stad binnentrok...koopman Alexander. Hij zocht tussen de krijgsgevangenen naar Griet. Daar had ie nog een appeltje mee te schillen. Hij bracht Griet aan een ketting naar de markt. Hij liet haar in een schandblok slaan. "*Gooi nu maar ballen naar h   r hoofd.*" Maar er waren niet zoveel mensen geweest, die aan de oproep van de koopman gevolg gegeven had-

den. In het holst van de nacht waren Maartje en Hannes naar de markt gekomen. "*Griet, we komen je bevrijden. Ze hebben je kraam verbrand. Maar je poppen heb ik gered. Hier zijn ze.*" Griet was helemaal verdoofd geweest van pijn en vermoeidheid. "*Maartje... Hannes...vlucht voor ze je...te pakken krijgen...*" Maar met een breekijzer had Hannes het blok opengedoken en Griet was vrij.

Ze zijn de stad uitgeslopen en op weg gegaan naar andere steden. Ze hebben overal vertelt, hoe goed het geweest was in de bevrijde stad en hoe wreed de rijke mensen de wevers gestraft hebben, die vrije en gelijke mensen wilden zijn. En dat is het einde van mijn verhaal. Of niet? Eigenlijk niet. Want er zijn nog steeds mensen, die het plan van Griet een goed plan vinden. En zolang er mensen zijn, die zich rijker

maken aan het werk van anderen en zolang er mensen zijn, die willen uitmaken, wat andere mensen moeten denken – zolang zullen er mensen zijn die zich daartegen verzetten en die het plan van Griet uit willen voeren. Ook nu, in onze tijd. Misschien ken je wel iemand, die een beetje op Griet of Claes lijkt. Misschien ben je zelf wel een beetje Maartje of Hannes. Dat was het. De groetjes van PROLOOG en van Basje.

Bij de voorstelling van PROLOOG hoort een uitgebreide brochure, met meer informatie over de historische periode, waarin het stuk speelt; met enkele artikeltjes over de vernieuwingsbewegingen in het onderwijs, waarbij PROLOOG zich middels deze voorstelling wil aansluiten; met konkrete suggesties om de inhoud van de voorstelling in het onderwijs een follow-up te geven. Alle kinderen, die de voorstelling zien, krijgen van de spelers na afloop een bouwplaat van de voorstelling mee, zodat ze het stuk thuis na kunnen spelen. Dit materiaal is te bestellen bij PROLOOG, Willemstraat 72, Eindhoven. Tel. 040- 510236.

Bij het maken van deze strip hebben we hulp gehad van Antoine en Patrice Snieders en van Dorothé en Johnny Muskens.

proloog willemstraat 72 eindhoven 040-510236
onder auspiciën van de werkgroep ilona

